
І. В. Яковюк, доктор юридичних наук, заступник директора НДІ державного будівництва та місцевого самоврядування НАПрН України

Європейський Парламент: динаміка правового статусу

Стаття присвячена розгляду еволюції правового статусу Європейського Парламенту, аналізу його місця й ролі в інституційному механізмі Європейського Союзу.

Ключові слова: європейська інтеграція, Європейський Союз, Європейський Парламент, інституційний механізм ЄС.

Інституційний механізм сучасного Європейського Союзу складається із семи інститутів, перше місце серед яких посідає Європейський Парламент (ст. 13 Договору про Європейський Союз (Лісабонська редакція)). Щоправда, такий припис не вказує на реальне місце Європарламенту в інституційному механізмі, як і не означає, що формально перше місце він посідає завжди¹. Створення Європейського Парламенту, який обирається безпосередньо громадянами ЄС, виокремлює Євросоюз з-поміж інших міждержавних об'єднань. У цьому зв'язку слід зазначити, що хоча європейська інтеграція розглядається у значному масиві наукових робіт, розробкою правового статусу Європарламенту займається обмежене коло правників [23; 18;

¹ У Договорі про заснування Європейського співтовариства вугілля і сталі (ст. 7) Загальна асамблея в ієрархії інститутів посідала друге місце.

13; 12; 1; 6; 4], що зумовлює актуальність проведення аналізу його місця і ролі в інституційному механізмі ЄС.

Серед головних завдань, що поставили перед ЄС протягом останніх десятиріч, було посилення демократичних засад у його організації. У цьому зв'язку слід підкреслити, що саме Європейський Парламент є тим інститутом, з діяльністю якого пересічні європейці пов'язують свої сподівання як у питанні залучення Союзу до реалізації своїх потреб, так і щодо його подальшої легітимації в душі класичних європейських демократичних традицій.

Європарламент – це інститут, правовий статус і повноваження якого зазнали найбільш значних змін. Поглиблення інтеграції обумовило пошук оптимальної моделі інституту, який би міг максимально забезпечити безпосередній і постійний правовий зв'язок між громадянином і Союзом, у результаті якого відбулися зміни правового статусу Парламенту, про що свідчить його трансформація з органу міжпарламентського співробітництва держав-членів у представницький інститут парламентського типу [2, с. 218; 4, с. 6].

Визначаючи Європейський Парламент як представницький орган народів об'єднаної Європи, важко уникнути його порівняння з національними парламентами. Місце і роль Європарламенту в його інституційному механізмі зумовлені саме його представницьким характером. Слід зазначити, що на кожному етапі інтеграції його законодавчі функції поступалися за обсягом аналогічним функціям національних парламентів.

Хоча Європарламент іменується «парламентом», але насправді скоріше нагадує нижню палату національного парламенту [3, с. 280; 10, с. 62–64], тоді як Раду прийнято розглядати як аналог верхньої палати. Однак таке порівняння є умовним, адже Парламент і Рада *de jure* залишаються формально самостійними інститутами, а не частинами (палатами) певного єдиного органу. Повноваження Європарламенту як «нижньої палати» законодавчого органу значно поступаються за обсягом нижній палаті національних парламентів, що, у свою чергу, не дає підстав ототожнювати їх. Це пов'язано з тим, що процес прийняття рішень в ЄС зосереджений у межах інституційного

трикутника: Комісія – Рада – Парламент. При цьому в законодавчому процесі пальма першості традиційно належала Раді. У результаті реальні повноваження в законодавчій сфері були передані міжурядовій за своєю правовою природою Раді, тоді як Загальну асамблею наділили лише консультативними і дорадчими повноваженнями. Однак поглиблення інтеграції вимагало посилення наднаціонального характеру Співтовариств, отож щоразу, коли вносилися зміни до змісту установчих договорів, відбувалося певне посилення ролі Парламенту в цьому трикутнику.

Правовий статус Європарламенту зумовлений юридичним закріпленням принципу інституційної рівноваги (інституційного балансу), що іманентно властивий політико-правовій природі Євросоюзу. Закріплені в установчих договорах повноваження інститутів і органів ЄС, а також форми та принципи співпраці між ними становлять основу горизонтального поділу компетенції, що власне і є проявом принципу інституційного балансу. Цей баланс не є незмінним, інакше еволюція правового статусу Європарламенту, як, зрештою, й інших інститутів і органів, була б неможливою.

Попередницею Європарламенту в його нинішньому варіанті була Загальна асамблея ЄСВС. Термін «асамблея» був використаний для позначення аналогічних органів у створених у 1957 р. ЄЕС та Євроатому. Під час підписання Римських договорів було вирішено не створювати в кожному співтоваристві окрему асамблею, а мати загальний орган, який офіційно став називатися Європейська парламентська асамблея. Хоча депутати Асамблеї в 1962 р. прийняли рішення про зміну назви на «Європейський Парламент», проте в офіційних документах Співтовариств вона почала вживатись лише після набрання чинності ЄСА.

Заснування Асамблеї було обумовлене необхідністю демократизації Європейських співтовариств, діяльність яких опинилася поза контролем національних парламентів. Крім того, спочатку засідання Асамблеї проходили не в рамках приналежності депутатів до відповідної політичної групи, а на основі національних фракцій, і лише в 1953 р. цей порядок було зміне-

но. Отже, у випадку із Загальною асамблеєю мала місце квазі-парламентська модель представництва. Указана практика суперечила ДЄСВС, ст. 20 якого передбачала, що Асамблея має складатися з представників народів держав-членів. У цій ситуації Європейська парламентська асамблея була зацікавлена в тому, щоб її формування відбувалося відповідно до порядку, передбаченого установчими договорами. Позицію Парламенту в дискусії з цього питання посилив ДЄЕС, який у ч. 3 ст. 138 закріпив норму, згідно з якою Парламентська асамблея мала розробити положення про проведення виборів шляхом загального прямого голосування на підставі єдиної для всіх держав-членів процедури, а Рада мала одностайно схвалити відповідні пропозиції та рекомендувати їх для застосування державам-членам. Парламентська асамблея в 1969 р. підготувала проект Конвенції, що регламентувала проведення прямих виборів. Попри компромісний характер проект Конвенції не був підтриманий Радою. Відмова національних урядів від її підписання була обумовлена позицією Ш. де Голя та інших політиків, які не бачили сенсу в запровадженні процедури прямих і загальних виборів до Асамблеї в ситуації, коли її повноваження залишилися доволі обмеженими.

Повноваження Загальної асамблеї із самого спочатку зводилися до здійснення незначного контролю за діяльністю Вищого керівного органу та загального нагляду за окремими сферами діяльності ЄСВС. Ситуація почала змінюватися після підписання Римських договорів, в яких передбачалося, що Рада до прийняття рішення по проекту нормативно-правового акта, що був підготовлений Комісією, мала провести консультацію з Асамблеєю й отримати від неї резолюцію.

Європарламент прагнув підняти свій статус в інституційній системі Співтовариств або шляхом укладення угод з іншими інститутами [25, с. 27–40], або шляхом тлумачення на свою користь установчих договорів. Прагнення Європарламенту посилити свої позиції, з одного боку, і усвідомлення державами-членами необхідності зміцнювати наднаціональний характер об'єднання заради підвищення ефективності його функціонування – з другого, призвели до того, що Рада в березні 1960 р.

в односторонньому порядку поширила дію консультативної процедури на всі важливі проблеми Європейського Співтовариства. Так, було започатковано практику так званих «добровільних консультацій», яку Рада в подальшому погодилася поширити на ті випадки, які відповідно до установчих договорів не вимагали проведення консультацій з Парламентом. У 1964 р. Рада посилила позиції Європарламенту в нормотворчому процесі шляхом поширення консультації за межі так званих «важливих проблем», не визначивши при цьому нових меж для їх застосування. У результаті в середині 1970-х рр. Рада проводила консультації з Парламентом майже з усіх законодавчих пропозицій, підготовлених Комісією, а також за своєю ініціативою запровадила практику надання пояснень того, чому зауваження Парламенту не були нею враховані. Прикладу Ради послідувала і Комісія, яка почала направляти всі службові документи не тільки Раді, але й Парламенту. Хоча така практика не отримала нормотворчого закріплення, проте продовжувала існувати і з часом стала звичною для взаємовідносин у трикутнику: Рада – Європарламент – Європейська комісія.

У західній літературі виокремлюють вісім ключових подій у процесі еволюції статусу Європарламенту [19, с. 294–307]. Не вдаючись до їх детальної характеристики, визначимо їх з метою з'ясування того, що саме сприяло розвиткові цього інституту.

1. Початок змін у повноваженнях Європарламенту пов'язують із прийняттям бюджетних договорів 1970 та 1975 рр., завдяки чому він отримав можливість впливати на формування бюджету Співтовариств. Цей крок призвів до обмеження повноважень національних парламентів у питанні формування бюджету Співтовариств. Розширення його повноважень у бюджетній сфері означало, що за Співтовариствами визнається право на існування власних ресурсів. Західні дослідники вважають, що саме з цього періоду починається поступова «емансипація» Європейського Парламенту.

У цей же період активно обговорюється питання запровадження прямих виборів до Європарламенту. Так, у комюніке Гаазького саміту 1972 р. було вказано, що Рада продовжить вивчати питання щодо запровадження прямих виборів до

Парламенту, а на Паризькому саміті 1972 р. голова Комісії С. Мансхольт наголосив на необхідності просуватися в напрямі до Парламенту, що обирається прямими виборами при загальному голосуванні [21], що, правда, ця позиція не отримала закріплення в підсумковій декларації [22].

2. Наступний крок у процесі розширення повноважень Європарламенту також пов'язаний із бюджетним договором 1975 р., який запровадив погоджувальну процедуру, що вимагала отримання згоди від Парламенту під час ухвалення Радою нормативно-правових актів у певних сферах. При цьому за Радою залишалося «останнє слово» у законодавчому процесі.

3. Принципового значення для зміни правового статусу Європарламенту набула процедура проведення загальних і прямих виборів, яку було ухвалено у 1974 р. і яка вперше була реалізована у 1979 р. Показово, що під час роботи саміту було ухвалено рішення про те, що проведення перших прямих виборів до Європарламенту має збігтися із запровадженням європейського паспорта [27, с. 10], що сприятиме ідентифікації громадян Співтовариств як європейців.

4. Важливою подією в процесі зміцнення позицій Європарламенту стало ухвалення в 1980 р. Європейським Судом справедливості рішення у справі *Roquette Frères*, яким він скасував ухвалений Радою регламент, оскільки його було прийнято без необхідного в цьому випадку консультативного висновку Парламенту [15, с. 3333]. Таким чином була підтверджена обов'язковість його участі в процесі прийняття законодавчих актів у визначених установчими договорами сферах.

5. Чергове розширення повноважень Парламенту забезпечило підписання ЄЄА, який запровадив процедуру співпраці, що передбачила необхідність проведення другого читання у Парламенті під час консультацій щодо проекту нормативного акта та процедуру надання згоди Європарламентом на прийняття нових членів ЄС і укладення угод про асоціацію. До цього етапу слід віднести ще одну подію, яка хоча і не згадується авторами періодизації, проте логічно і хронологічно з ним пов'язана. Після підписання ЄЄА Суд виніс рішення у справі *Les Verts* [16, с. 1339], в якому обґрунтував можливість оскарження актів

Європарламенту, і рішення у справі Chernobyl [14, с. I-2041], в якому визнав за Парламентом право на оскарження актів інших інститутів Співтовариств. В умовах існування певних прогалин у праві ЄС Суд правосуддя визнав за Парламентом статус повноцінного суб'єкта судового провадження з оскарження актів інститутів ЄС (ст. 263 ДФЄС (колишня ст. 230 ДЄС)).

6. Принципове значення для розвитку статусу Європарламенту мав Маастрихтський договір, який запровадив процедуру співпадаючого рішення та розширив існуючі повноваження Парламенту, що сприяло його перетворенню на неодмінну складову законодавчої влади Союзу: «Європейський Парламент більше не є суто консультативним органом, а перетворився на орган, покликаний відігравати визначальну роль у законотворчому процесі Співтовариства» [7, с. 254–255]. Розширення повноважень Європарламенту в цей період супроводжувалося застереженням зі сторони Суду ЄС, згідно з яким неприпустимо, аби Парламент зловживав своїми правами. Суд зазначив, що прерогативи одного інституту не повинні перешкоджати виконанню функцій іншими інститутами, а також досягненню цілей ЄС [17, с. I-11453].

7. У 1999 р. набув чинності Амстердамський договір, який збільшив кількість напрямів європейської політики, в яких бере участь Європарламент: якщо раніше його повноваження поширювалися на п'ятнадцять напрямів, то після набуття чинності Амстердамським договором – на тридцять вісім. Договір розширив правові підстави застосування процедури співпадаючого спільного рішення та забезпечив юридичну обов'язковість рішення Європарламенту щодо майбутнього нормативно-правового акта.

8. Згідно з Лісабонським договором Європарламент виступає представником не народів держав-учасниць, а громадян Союзу (ст. 14 ДЄС). Парламент стає обов'язковим учасником законодавчого процесу у межах інституційного трикутника: Комісія – Рада – Європарламент. На сьогодні Парламент несе рівну з Радою відповідальність за якість законодавства. Нова роль Парламенту базується на розширеній процедурі співпадаючого рішення (статті 289 і 294 ДФЄС), завдяки чому досягається одна

із цілей Лісабонських реформ – наближення законодавчого процесу до загальноприйнятих демократичних стандартів. Крім того, Європарламент також отримав певні права у сфері здійснення контролю за Комісією, що робить його більш схожим на національні законодавчі органи; у Парламенті також зросли повноваження щодо впливу на структуру та зміст бюджету ЄС. І останнє – зазнала змін структура та організація самого Парламенту. Сьогодні статус Європарламенту, його склад, порядок організації та формування регулюються у ст. 14 ДЄС, статтях 223–234 ДФЄС, які деталізуються у Регламенті Парламенту та щорічній Програмі його діяльності. На особливу увагу заслуговує Регламент. Проект Регламенту розробляється Парламентом, але затверджується Радою, яка виносить рішення кваліфікованою більшістю голосів після отримання висновку Комісії. Це переконливо доводить, що Європарламент не є аналогом національного парламенту.

Наведена періодизація і система чинників, що обумовлювали поетапні зміни правового статусу Європарламенту, становлять інтерес, оскільки доводять справедливість висновку С. Нінатті, яка назвала процес еволюції повноважень Парламенту і їх закріплення в установчих договорах та судовій практиці «парламентаризацією» інституційного балансу [24, с. 40]. Разом з тим вказану періодизацію важко назвати досконалою, оскільки вона не враховує наведені нами фактори і події, що також впливали на розширення повноважень, а відтак і посилення ролі Парламенту як до 1970 р., так і пізніше.

Договір про Європейський Союз (ст. 14) визначає, що в Європарламенті депутати представляють не окремі держави-члени, а всіх громадян Союзу, унаслідок чого вони не пов'язані наказами своїх виборців, не можуть бути відкликані і голосують відповідно до своєї совісті й переконань. Їх кількість становить 750 депутатів та Голова. Представництво громадян є дегресивно-пропорційним з мінімальним порогом із шести представників від держави-члена. Жодна держава-член не може отримати більше 96 місць. Членів Європарламенту обирають строком на п'ять років на засадах прямого загального виборчого права шляхом вільного таємного голосування. Правом обирати і бути

обраним громадяни Союзу наділяються незалежно від місця їх проживання на території ЄС. Порядок здійснення права обирати і бути обраним встановлюється Радою, що приймає рішення одностайно за пропозицією Європейської комісії і за згодою Європарламенту. Крім ДЄС порядок формування Парламенту закріплений в Акті про вибори представників в Асамблею шляхом загального прямого голосування від 20 вересня 1976 р.

Критична оцінка представницького характеру Європарламенту [11, с. 358–362] передбачає аналіз його повноважень. Слід погодитися з В. І. Муравйовим, який стверджує, що Європарламент ще не став справжнім парламентом [8, с. 127], оскільки його законодавчі, контрольні та бюджетні повноваження залишаються обмеженими.

В ЄС законодавчі повноваження реалізуються через систему трьох інститутів: Комісія – Рада – Європарламент. Роль останнього у цьому трикутнику відповідно до Лісабонського договору значно посилилася, хоча Рада не втрачає своєї ключової позиції у законодавчому процесі. Це стосується і Комісії, яка продовжує залишатися головним ініціатором прийняття законодавчих актів ЄС. Зміни, внесені Лісабонським договором, торкнулися не стільки перебігу законодавчої процедури, скільки розширення кількості сфер, у яких рішення або постанови ухвалюються Європарламентом і Радою разом за пропозицією Комісії (ст. 294 ДФЄС). Передбачається, що відповідно до загальної законодавчої процедури будуть ухвалюватися 90% законодавчих актів ЄС. Решта актів ухвалюватимуться в рамках спеціальної законодавчої процедури, яка є іншою формою співпраці Парламенту і Ради. Згідно з ч. 2 ст. 289 ДФЄС ухвалення регламентів, директив або рішень, яке здійснюється або Європарламентом за участю Ради, або Радою за участю Європарламенту, є спеціальною законодавчою процедурою. Існуючі нині загальна та спеціальна законодавчі процедури замінили собою закріплені у Маастрихтському договорі процедури консультацій, співробітництва, спільного прийняття рішень та процедуру згоди. Це не означає, що окремі форми участі Європарламенту повністю зникають. Навпаки, вони охоплюються тими процедурами, що передбачені установчими договорами у новій редакції [11, с. 364].

Крім розширення кола питань, прийняття рішень з яких обов'язково передбачає отримання згоди Європарламенту, Лісабонська угода посилила демократичність процесу прийняття рішень в ЄС. Підвищення ролі Європарламенту в процесі прийняття рішень робить цю інституцію настільки важливою, що її внутрішня діяльність та відносини з іншими інститутами повинні бути максимально відкритими. Тому питання реалізації загальної законодавчої процедури зберігає свою актуальність, особливо щодо порядку досягнення згоди між інститутами ЄС та часу, який для цього може вимагатися. Однак необхідно зазначити, що загальна законодавча процедура хоча й ефективна з точки зору її реалізації, та одночасно, на жаль, не дає можливості проводити громадські дискусії про зміст законодавства. Тому якщо метою Європарламенту є встановлення тісного зв'язку з громадянами ЄС, то він все ж таки повинен спробувати переорієнтуватися з неформальних зустрічей із представниками Комісії та Ради на більшу відкритість своєї роботи в тих випадках, коли на порядку денному стоять важливі і спірні питання.

Порівняно із Маастрихтським договором значно посилилася роль Парламенту у бюджетній, фінансовій сфері, що є додатковим свідченням «схожості» цього органу із національними парламентами. Одночасно існування автономного, майже незалежного від держав-членів бюджету говорить про наявність «державницьких» рис у правовій природі Союзу.

Бюджетний процес характеризується високим рівнем співпраці у формі тріалогів (між Комісією, Радою та Європарламентом) та засідань узгоджувальних комітетів, що було юридично закріплено Міжінституційною угодою 1999 р. [26, с. 267]. Відповідно до ст. 314 ДФЕС річний бюджет Союзу встановлюється Європарламентом та Радою, які діють згідно зі спеціальною законодавчою процедурою. Хоча проект бюджету готує Комісія, Європарламент має право його змінювати, йому належить останнє слово у прийнятті (або відхиленні) бюджету (ст. 314 ДФЕС). Якщо Парламент відхиляє бюджет, процедура прийняття останнього починається спочатку. Європарламент одночасно залучений і до процесу прийняття актів, що стосу-

ються системи власних ресурсів. Як зазначено у ст. 311 ДФЕС, після проведення консультацій з Європарламентом і одностайно з ним Рада, діючи згідно зі спеціальною законодавчою процедурою, ухвалює рішення, що встановлює положення стосовно системи власних ресурсів Союзу, а також щодо заходів з їх реалізації. Так само Рада, діючи згідно зі спеціальною законодавчою процедурою, ухвалює регламент, що встановлює багаторічну фінансову програму. Рада діє одностайно після отримання згоди Європарламенту, яка надається більшістю складу його членів.

Стаття 322 ДФЕС передбачає обов'язкову участь Європарламенту (загальна законодавча процедура) у прийнятті регламентів щодо фінансових правил, які визначають, зокрема, процедуру, що ухвалюється для формування та виконання бюджету, представлення та проведення аудиту звітності, а також правил, що передбачають перевірку відповідальності суб'єктів фінансової діяльності, зокрема уповноважених розпорядників та бухгалтерів. Європарламент бере участь у визначенні методів та процедури, за допомогою яких надходження до бюджету, передбачені положеннями, що стосуються власних ресурсів Союзу, надаються у розпорядження Комісії, та заходів, яких слід вжити для задоволення потреб у коштах, якщо такі є.

Європарламент не лише бере участь у розробці проекту бюджету ЄС та в його прийнятті, але й разом із Радою контролює виконання кошторису. Так, Комісія щороку подає Парламенту та Раді звітність про виконання бюджету попереднього фінансового року. Комісія також направляє Європарламенту та Раді баланс активів та пасивів Союзу та подає їм оціночний звіт про фінанси ЄС, що ґрунтується на досягнутих результатах, зокрема стосовно вказівок, наданих Європарламентом та Радою. Отже, бюджетні повноваження Парламенту дають йому можливість впливати на всю політику ЄС.

Не менш важливого значення набувають контрольні повноваження Європарламенту. Серед контрольних повноважень Європарламенту найбільш вагомим є право на оголошення вотуму недовіри Комісії. З такою пропозицією може виступити кожен член Парламенту. У разі якщо вотум недовіри підтримає

подвійна більшість, усі члени Комісії колективно подають у відставку (ст. 234 ДФЕС). Хоча контрольні повноваження щодо Комісії все ще характеризуються недостатньою повнотою, оскільки Парламент не може висловити недовіру окремому члену Комісії і відправити його у відставку, усе ж на шляху до виправлення цієї ситуації вже зроблено перший крок – Парламент обирає і може відправляти у відставку шляхом винесення вотуму недовіри двома третинами своїх членів голову Комісії (ст. 17 ДЕС).

Для здійснення контрольних повноважень щодо Комісії Європарламент широко використовує інститут інтерпеляції, коли Комісія відповідає усно чи письмово на запитання, поставлені депутатами. Крім того, Парламент щорічно затверджує як програми діяльності Комісії на новий рік, так і загальні звіти про її роботу за рік, що минає (ст. 230 ДФЕС). Усі ці процедури свідчать про закладення основ політичної відповідальності Комісії перед Парламентом. Контроль Європарламенту за діяльністю Європейської ради та Ради є значно вужчим. Так, Європейська рада та Рада самі визначають процедури, відповідно до яких вони будуть заслуховуватися Парламентом (ст. 230 ДФЕС). Зокрема, правило 19 Процедури Ради передбачає можливість направляти голову або члена Ради для участі у сесіях Парламенту. Починаючи з 1960 р. голова Ради робить перед Європарламентом усний звіт про діяльність очолюваного ним органу за рік, що минув. Щодо Європейської ради, то вона зобов'язана інформувати Європарламент про хід своїх засідань та надавати йому щорічний письмовий звіт про результати своєї діяльності.

Європарламент наділений повноваженнями проводити розслідування: на вимогу чверті його членів він може створити тимчасову слідчу комісію для того, щоб, не перешкоджаючи реалізації повноважень інших компетентних інститутів та органів, перевірити, чи мав місце факт правопорушення або порушення порядку управління під час застосування права ЄС (ст. 226 ДФЕС). Слідчі комісії, які виявляють нові факти та привертають увагу громадськості до певних аспектів діяльності інститутів ЄС, є одним із механізмів реалізації контрольної

функції Парламенту. Розглядаючи механізми парламентського контролю та розширення впливу громадян ЄС на процес прийняття рішень у Союзі, слід зазначити, що він реалізується, по-перше, через подання індивідуальних та колективних петицій (право на петицію мають фізичні та юридичні особи ЄС), які підлягають обов'язковому розгляду Європарламентом, за умови якщо ця петиція стосується питань компетенції Союзу; по-друге, через запровадження інституту Омбудсмена і, по-третє, через запити депутатів.

Проведений аналіз засвідчує, що Європейський Парламент є інститутом, який найбільш еволюціонував у процесі поглиблення інтеграції, про що свідчить зміна порядку його формування, розширення законодавчих, контрольних, бюджетних і зовнішньополітичних повноважень. При цьому він має значний потенціал для свого подальшого розвитку, оскільки є єдиною серед інституцій Союзу, легітимність якої забезпечується безпосереднім волевиявленням громадян ЄС, інтереси яких він покликаний відображати і реалізовувати у політиці інтеграційного об'єднання.

Список використаних джерел

1. Батурич, Ю. М. Європейський парламент в політико-правовому механізмі союзу [Текст] : автореф. дис. ... канд. юрид. наук / Ю. М. Батурич. – М., 1985. – 18 с.
2. Грицяк, І. А. Європейське управління: теоретико-методологічні засади [Текст] / І. А. Грицяк. – К. : К. І. С., 2006. – 398 с.
3. Дайнен, Д. Дедалі міцніший союз. Курс європейської інтеграції [Текст] / Д. Дайнен ; пер. з англ. М. Марченко. – К. : К. І. С., 2006. – 696 с.
4. Довгань, В. М. Правовий статус Європейського Парламенту в системі органів Європейського Союзу [Текст] : дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.11 / Довгань Віктор Миколайович. – Л., 2006. – 197 с.
5. Європейський Союз: основопологаючі акти в редакції Лісабонського договору з коментаріями [Текст]. – М. : ИНФРА-М, 2008. – 698 с.
6. Ерохов, С. В. Європейський парламент [Текст] : дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.02 / Ерохов Сергей Викторович. – М., 1995. – 128 с.
7. Право Європейського Союзу [Текст] : учебник / С. Ю. Кашкин (ред.). – М. : Юристъ, 2003. – 925 с.
8. Право Європейського Союзу [Текст] : підручник / за ред. В. І. Муравйова. – К. : Юрінком Інтер, 2011. – 704 с.

9. Степанян, А. Ж. Правовое регулирование выборов в рамках Европейского Союза [Текст] : дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.10 / Степанян Армен Жоресович. – М., 2008. – 204 с.
10. Топорнин, Б. Н. Европейское право [Текст] / Б. Н. Топорнин. – М. : Юристъ, 1998. – 456 с.
11. Яковюк, І. В. Правові основи інтеграції до ЄС: загальнотеоретичний аналіз [Текст] / І. В. Яковюк. – Х. : Право, 2013. – 760 с.
12. Abélès, M. La vie quotidienne au Parlement Européen [Text] / M. Abélès. – P. : Hachette, 1992. – 443 p.
13. Burban, J.-L. Le Parlement Européen [Text] / J.-L. Burban. – P. : P. U. F., 1991. – 127 p.
14. Case 70/88, European Parliament v Council (Chernobyl) [Text] // European Court Reports. – 1990. – P. I-2041.
15. Case 138/79, SA Roquette Freres v Council of the European Communities [Text] // European Court Reports. – 1980.
16. Case 294/83, Parti écologiste «Les Verts» v European Parliament [Text] // European Court Reports. – 1986.
17. Case 491/01, Imperial Tobacco Limited v Secretary of State for Health [Text] // European Court Reports. – 2002. – P. I-11453.
18. Cook, Ch. The first European elections [Text] : A handbook and guide / Ch. Cook, M. Francis. – London, 1979. – 171 p.
19. Corbett, R. The European Parliament [Text] / R. Corbett, Fr. Jacobs and M. Shackleton. – 3th Edition. – John Harper Publishing, 2003. – Pages: xv+363 p.
20. European Parliament, Resolution on the adoption of a draft convention introducing elections to the European Parliament by direct universal suffrage (14 January 1975) [Text] // Official Journal of the European Communities (OJEC). 11.02.1975. – № C. 32. – P. 15.
21. Historical Archives of RU, EN 382, Statement by Sicco Monsholt, 19 October 1972.
22. Historical Archives of RU, EN 931, Text of final declaration.
23. Manzanar'es, H. Le Parlement Еигорëеи [Text] / H. Manzanar'es. – P. : Berger-Levrault, 1964. – 241 p.
24. Ninatti, S. How Do Our Judges Conceive of Democracy? The Democratic Nature of the Community Decision-Making Process Under Scrutiny of the European Court of Justice [Text] / S. Ninatti // Jean Monnet Working Paper. – 2003. – Vol. 10.
25. Parlement européen; Direction générale de la documentation parlementaire et de l'information. Pour l'élection du Parlement européen au suffrage universel direct [Text]. – Luxembourg : Office des publications officielles des Communautés européennes, Septembre 1969. – P. 27–40.
26. Smith, J. Europe's elected Parliament [Text] / J. Smith. – Sheffield, 1999. – 280 p.

27. Statement by Georges Spénale following the Rome European Council (1 and 2 December 1975) [Text] // Bulletin of the European Communities. – 1975. – No 11. – P. 10.

Стаття надійшла 4 лютого 2014 р.

И. В. Яковюк

Европейский Парламент: динамика правового статуса

Статья посвящена рассмотрению эволюции правового статуса Европейского Парламента, анализу его места и роли в институциональном механизме Европейского Союза.

Ключевые слова: европейская интеграция, Европейский Союз, Европейский Парламент, институциональный механизм ЕС.

I. V. Yakoviyk

The European Parliament: dynamics of legal status

The article is devoted to the review of the European Parliament legal status evolution, analysis of its place and role in the institutional mechanism of the European Union.

It is stated that legal status of the European Union is caused by the existence and legal consolidation of the principle of institutional balance. In the process of integration its legal status and powers were considerably changed. Deepening integration led to the transformation of the European Parliament from the organ of interparliamentary cooperation of the Member States into the representative institution of the parliamentary type. Gradually it changed into peculiar communicative centre of the institutional mechanism of the European Union and gained the possibility to influence decision-making in the EU not only with the help of public opinion, but through different communicative ties with the other institutions of the EU and national governments of the Member States.

The article demonstrates changes in the main powers of the European Parliament and its interaction with the Council and the European Commission in the boundaries of the legislation process in the EU.

Keywords: the European integration, the European Union, the European Parliament, institutional mechanism of the EU.